

ПАМ'ЯТІ О. О. СОЗІНОВА

3 серпня 2018 р. на 88-му році пішов із життя відомий учений у галузі генетики, селекції, біотехнології та агроєкології, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН та НАН України Олексій Олексійович Созінов.

Народився О.О. Созінов 26 квітня 1930 р. у с. Єржово Рибницького р-ну УРСР (нині — Республіка Молдова). Трудову діяльність розпочав робітником, механізатором в елітності «Дачне» Одеської обл. (1944–1948). У 1954 р. закінчив агрономічний факультет Одеського сільськогосподарського інституту із спеціальності селекція і насінництво.

Упродовж 1955–1958 рр. — аспірант; 1958–1966 рр. — молодший, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії; 1966–1971 рр. — заступник директора; 1971–1978 рр. — директор Всесоюзного селекційно-генетичного інституту (м. Одеса); 1978–1982 рр. — перший віце-президент ВАСГНІЛ; 1981–1987 рр. — директор Інституту загальної генетики ім. М.І. Вавилова АН СРСР (м. Москва), віце-президент Всесоюзного товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова (м. Москва); 1987–1990 рр. — голова Президії Південного відділення ВАСГНІЛ (м. Київ), заступник голови Держагропрому УРСР; 1990–1996 рр. — перший Президент Української академії аграрних наук, у 1990–2001 рр. — член Президії УААН. Упродовж 1987–1992 рр. — віце-пре-

зидент ВАСГНІЛ, завідувач відділу прикладної генетики і біотехнології Південного відділення ВАСГНІЛ та АН УРСР; 1992–2000 рр. — фундатор і директор Інституту агроєкології та біотехнології УААН; 1994–2002 рр. — засновник і завідувач кафедри агроєкології та біотехнології Національного аграрного університету (м. Київ). З 2000 р. — завідувач відділення Інституту агроєкології та біотехнології УААН, з 2002 р. завідував лабораторією молекулярної генетики рослин Інституту харчової біотехнології і геноміки НАН України, головний науковий співробітник Інституту захисту рослин НААН, професор Національного університету біоресурсів і природокористування України, голова комісії НАН України з об'єктів, які становлять національне надбання. З 1987 р. був членом, а в останні роки — радником Президії НАН України.

У 1959 р. в Одеському сільськогосподарському інституті Олексій Олексійович захистив кандидатську

дисертацію: «Пивоварний ячмінь на півдні України», у 1970 р. в Українському науково-дослідному інституті рослинництва, селекції і генетики ім. В.Я. Юр'єва — докторську дисертацію: «Якість зерна пшениці півдня України та шляхи його поліпшення». У 1977 р. О.О. Созінову присвоєно вчене звання професора.

О.О. Созінов уперше запропонував нові генетично обґрунтовані методичні підходи для розв'язання важливої для виробників проблеми — підвищення якості зернових селекційним і технологічним методами, розробив і сприяв розвитку нових наукових напрямів сучасної загальної та молекулярної генетики, селекції та еволюції рослин і тварин. Він уперше запропонував принцип використання алельних варіантів кластерів генів як генетичних маркерів, дослідив особливості формування коадаптивних асоціацій генів у геномах культурних і диких злаків. Опрацьована вченим і його школою генетична класифікація проламінів здобула міжнародне визнання, а спосіб ідентифікації генотипів сортів і форм культурних рослин за локусами запасних білків є важливим моментом сучасного насінництва і сортовипробування. Останніми роками вчений активно працював над проблемами геноміки, агросфери ХХІ ст., збереження біорізноманітності і доквілля в контексті сталого розвитку, обґрунтування

потреби дослідження агро-сфери України як єдиної системи, що визначає якість умов життя усього населення.

О.О. Созінов — автор і співавтор 18-ти сортів сільськогосподарських культур, отримав 19 авторських свідоцтв та патентів. Ним опубліковано понад 600 наукових праць, у тому числі 8 монографій. У 1989 р. монографія О.О. Созінова «Полиморфизм белков и его значение в генетике и селекции» (Москва, 1985) удостоєна Премії ім. В.Я. Юр'єва НАН України. Під його керівництвом підготовлено 45 кандидатів і 9 докторів наук.

У 1973 р. вченого обрано членом-кореспондентом ВАСГНІЛ, 1978 р. — дійсним членом (академіком) ВАСГНІЛ і АН УРСР відділення загальної біології із спеціальності генетика, у 1990 р. — дійсним членом (академіком) УААН відділення рослинництва і селекції (генетика і селекція).

Тривалий час О.О. Созінов був членом комітетів із присудження Ленінських і Державних премій України в галузі науки і техніки, а також Президії ВАК України. Його двічі обирали президентом Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова. Він був членом Комісії з питань аграрної та земельної реформ при Президентові України, Комісії з розробки Національної програми

розвитку сільськогосподарського виробництва на 1995–2005 рр., Державної комісії з питань реорганізації в галузі науки, Національної комісії з біоетики, дійсним членом (академіком) Російської академії сільськогосподарських наук (1992), Академії аграрних наук Білорусі і Грузії, Академії наук Республіки Казахстан, Академії наук НДР (1978). О.О. Созінов був почесним професором Болгарської академії наук. Визнаний Людиною року (1997) і Людиною III тисячоліття (США), був ініціатором створення і керівником Міжнародного центру з генетики і селекції рослин країн РЕВ.

Олексій Олексійович був редактором (1980–2001), а з 2001 р. — заступником головного редактора міжнародного журналу «Цитологія і генетика», редактором збірника наукових праць «Агроекологія і біотехнологія», членом редколегій багатьох вітчизняних і зарубіжних часописів з питань генетики, селекції, біотехнології, загального рослинництва, насінництва, серед яких «Вісник аграрної науки», «Доповіді НАН України», «Генетика» (Росія), «Аграрная наука» (Росія), «Наука и жизнь» (Росія), «Вісник НАУ», «Селекция и семеноводство», «Генетичні ресурси», «Аграрна наука і освіта», «Біотехнологія», «Biologisches Zentralblatt»

(Німеччина). Він також був членом Міжнародного товариства хімії зерна, Європейського товариства селекціонерів, Американської асоціації хімії зерна, Канадського товариства генетиків, Українського міжнародного комітету з питань науки і культури, Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова.

О.О. Созінов нагороджений орденами Леніна (1973), Жовтневої революції (1977), Трудового Червоного Прапора (1971), «За заслуги» III ступеня (2000), Почесними грамотами Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, НАН України, УААН, багатьма медалями, дипломами ВДНГ СРСР і України та іншими відомчими нагородами. Йому присвоєно звання лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки (1989), заслуженого діяча науки і техніки України (1990), лауреата Державної премії Російської Федерації в галузі науки і техніки (1995). Його обирали народним депутатом Верховної Ради СРСР (1988–1991).

Пам'ять про Олексія Олексійовича — добру, чуйну, порядну людину, непересічного вченого та відповідального керівника назавжди залишиться в наших серцях.

Президія Національної академії аграрних наук України